REPERE PENTRU PROIECTAREA ȘI ACTUALIZAREA

CURRICULUMULUI NAȚIONAL

DOCUMENT DE POLITICI EDUCAȚIONALE

VERSIUNE DE LUCRU

Aprilie, 2015

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CUPRINS

INTRODUCERE 2

I.IDEALUL EDUCAŢIONAL AL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI 4

II.FINALITĂŢILE SISTEMULUI DE EDUCAŢIE 4

II.1.Competenţe formate în învăţământul preuniversitar 4

II.2. Profilul absolventului 6

III. PRINCIPII DE ELABORARE A CURRICULUMULUI NAŢIONAL 15

IV.STRUCTURA CURRICULUMULUI NAŢIONAL 18

IV.1. Planul-cadru de învăţământ 18

IV.2. Programele şcolare 22

IV.3. Tipuri de opţionale (CDS) 24

V. CONDIŢII DE IMPLEMENTARE 25

Anexa 1: Descrierea competenţelor cheie pe niveluri (elementar, funcţional şi dezvoltat) 30

INTRODUCERE

Cu o relativă periodicitate, în toate sistemele educaţionale curriculumul parcurge un proces de actualizare sau de reformă, în funcţie de natura şi amploarea schimbărilor urmărite. În context internaţional, se vorbeşte chiar de o „permanentizare" a reformelor, pe fondul rapidităţii schimbărilor sociale, economice şi mai ales tehnologice. „Reformele educaţionale (...) parcurg diferite etape, cu momente de vârf sau de schimbări radicale, cu perioade intermediare, mai puţin vizibile, şi cu perioade de consolidare a achiziţiilor dobândite în etapele anterioare."[1]

Acest document de politici îşi propune să contureze perspectivele de restructurare a curriculumului naţional şi a contextului de implementare a acestuia, în acord cu legislaţia specifică în vigoare şi strategiile naţionale de referinţă pentru dezvoltarea educaţiei. Prezentul demers de orientare a unor schimbări la nivel de curriculum, care să fie relevante şi cu valoare constructivă în abordarea sistemică a educaţiei şcolare, se bazează pe analiza situaţiei naţionale actuale, dar şi a unor tendinţe la nivel european şi internaţional.

Astfel, se impune realizarea unor schimbări întemeiate, relevante şi cu valoare constructivă, într-o abordare sistemică, în care componenta curriculum interacţionează şi evoluează concomitent cu alte componente ale sistemului de educaţie, precum formarea cadrelor didactice, elaborarea manualelor şcolare şi a altor resurse de învăţare, evaluarea rezultatelor elevilor, managementul şcolar etc.

Documentul de faţă este un document strategic care valorifică contribuţii anterioare, bune practici în proiectarea curriculumului naţional, studii şi cercetări relevante din domeniul educaţiei. Adresat în egală măsură factorilor de decizie, conceptorilor de curriculum, cadrelor didactice, specialiştilor din mediul academic, managerilor şcolari şi altor actori educaţionali, acest document de politică urmăreşte:

- construirea unei concepţii curriculare unitare şi coerente, având ca referinţă competenţele cheie care determină profilul de formare al elevului, definite la nivel european şi statuate de Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011;
- valorizarea abordărilor integrate şi reconsiderarea principiului învăţării centrate pe elev;
- asumarea unor finalităţi ale învăţării pe niveluri de învăţământ. Proiectarea Curriculumului naţional din perspectivă sistemică, în corelaţie cu celelalte componente ale sistemului de educaţie şi cu oportunităţile de implicare a şcolilor, a cadrelor didactice şi elevilor în dezvoltarea de curriculum;
- proiectarea programelor şcolare fundamentată pe noua concepţie curriculară pentru învăţământul preuniversitar, care operează cu noţiunea de competenţă definită ca ansamblu de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini;

[1] Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012, p.12.

- promovarea evaluării pe competenţe, ca parte a procesului de reformă curriculară în învăţământul preuniversitar şi valorificarea contextelor formale, nonformale şi informale de învăţare;
- promovarea oportunităţilor oferite de resursele educaţionale deschise, accesate prin intermediul noilor tehnologii.

Documentul de față propune o perspectivă unitară și actuală în proiectarea curriculumului național, care să asigure coerenţa acestuia pe orizontală şi verticală, inclusiv între nivelurile de şcolaritate şi filiere. Principalele direcţii de restructurare vizează:

- **Centrarea pe elev** şi mutarea accentului de pe predare pe **învăţare** – promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea şi adaptarea situaţiilor de învăţare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele şi aptitudinile elevului, precum şi cu aşteptările societăţii; adaptarea învăţării la interesele şi nevoile de dezvoltare ale elevilor, construirea de parcursuri de învăţare diferenţiate, implementarea unor demersuri explicite de personalizare a educaţiei.
- **Centrarea pe competenţe** ca element organizator central al programelor şcolare specifice diferitelor discipline/domenii de studiu – aceasta implică accent pus în egală măsură pe toate componentele competenţei, nu doar pe cunoştinţe/conţinuturi ale învăţării. Prin competenţe se realizează transferul şi mobilizarea cunoştinţelor şi a abilităţilor în contexte variate de viaţă.
- Regândirea raportului dintre **abordarea disciplinară** şi **abordarea integrată a învăţării** – prin valorificarea avantajelor pe care aceasta le oferă (adecvarea la nevoile şi interesele omului contemporan; favorizarea transferului, a gândirii creative şi a rezolvării de probleme; oferirea unei perspective holistice asupra realităţii etc.). De altfel, centrarea pe competenţele cheie are ca implicaţie curriculară recunoaşterea nevoii de a construi punţi interdisciplinare.
- Regândirea **bugetului de timp alocat învăţării,** din perspectiva implicaţiilor pe care le au planurile-cadru de învăţământ şi conţinutul curricular al programelor şcolare, dar şi practicile didactice asupra timpului personal al elevilor.

Structura documentului reflectă aceste opţiuni: prima secţiune prezintă idealul educaţional ce orientează politicile educaţionale în prezent; a doua secţiune oferă o imagine de ansamblu cu privire la competenţele formate în învăţământul preuniversitar şi profilul unui absolvent pentru diferite niveluri de educaţie; următoarele secţiuni prezintă principalele principii ce orientează procesul de elaborare a curriculumului naţional şi structura acestuia (plan-cadru, programe şcolare, CDS). Partea finală analizează, sintetic, câteva condiţii importante pentru punerea în practică a demersului de actualizare a curriculumului școlar, oferind o serie de repere pentru strategiile viitoare din acest domeniu.

I.IDEALUL EDUCAŢIONAL AL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI

Cadrul actual de reglementare este orientat de *promovarea unui învăţământ orientat pe valori, creativitate, capacităţi cognitive, capacităţi volitive şi capacităţi acţionale, cunoştinţe fundamentale şi cunoştinţe, competenţe şi abilităţi de utilitate directă, în profesie şi în societate*, conform LEN 1/2011, Art. 2 (1).

De asemenea, **idealul educaţional** al şcolii româneşti constă în *dezvoltarea liberă, integrală şi armonioasă a individualităţii umane, în formarea personalităţii autonome şi în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea şi dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetăţenească activă în societate, pentru incluziune socială şi pentru angajare pe piaţa muncii* - LEN 1/2011, Art 2 (3).

II.FINALITĂŢILE SISTEMULUI DE EDUCAŢIE

II.1.Competenţe formate în învăţământul preuniversitar

Legea educaţiei naţionale nr.1/2011 stabileşte scopuri specifice corespunzătoare fiecărui nivel de învăţământ (Cap IV). Potrivit legii, în învăţământul preuniversitar curriculumul naţional este centrat pe **formarea şi dezvoltarea/diversificarea competenţelor cheie care conturează profilul de formare al elevului**.

Curriculumul naţional pentru învăţământul primar şi gimnazial se axează pe *formarea* competenţelor cheie, iar curriculumul naţional pentru învăţământul liceal este centrat pe *dezvoltarea* şi *diversificarea* acestor competenţe. Pornind de la această premisă, profilul de formare al absolventului de învăţământ preuniversitar este structurat pe baza a 8 competenţe cheie, care reprezintă un ansamblu de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini necesare oricărei persoane pe parcursul întregii vieţi:

- comunicare în limba maternă;
- comunicare în limbi străine;
- competenţe matematice şi competenţe de bază în ştiinţe şi tehnologii;
- competenţă digitală;
- a învăţa să înveţi;
- competenţe sociale şi civice;
- spirit de iniţiativă şi antreprenoriat;
- sensibilizare şi exprimare culturală.

Cele opt competenţe cheie recomandate de către Parlamentul European[2] trebuie privite în ansamblu şi nu izolat, fiind un **construct complex**[3] cu multiple relaţionări şi întrepătrunderi, consonante cu societatea interconectată din care cetăţeanul european face parte.

Opţiunea pentru utilizarea competenţelor cheie ca repere în stabilirea profilului de formare a reprezentat o decizie de politică educaţională importantă promovată de *Legea educaţiei naţionale nr 1/2011*.

[2]Recomandarea Parlamentului European și Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC), precum și traducerea și adaptarea descriptivului competențelor cheie pot fi consultate la adresa http://www.ise.ro/?p=3963

[3] Fiecare competenţă cheie are o definiţie procedurală şi un descriptiv organizat pe trei componente: cunoştinţe, abilităţi, atitudini.

Potrivit *Legii educaţiei naţionale*, este necesar ca întregul proces de predare-învăţare-evaluare să fie orientat de construirea competenţelor cheie. Cea mai importantă provocare este reprezentată de depăşirea simplei invocări a competenţelor cheie (retorică) şi angajarea în practici didactice relevante care conduc la dezvoltarea efectivă a acestor competenţe. Analize ale stadiului implementării competenţelor cheie în sistemul de educaţie indică faptul că multe cadre didactice au încă dificultăţi în a urmări şi în a valorifica aceste competenţe la propria disciplină de studiu. Principalele provocări ţin de:

- înţelegerea importanţei fiecărei competenţe cheie pentru o anumită disciplină de studiu;
- înţelegerea modului în care se sprijină reciproc competenţele cheie urmărite printr-o disciplină de studiu şi dezvoltarea de activităţi integrate;
- construirea unor activităţi de învăţare care conduc la formarea/dezvoltarea/ diversificarea competenţelor cheie;
- identificarea nivelului de dezvoltare a competenţelor, corespunzător diferitelor niveluri de învăţământ (primar, secundar inferior, secundar superior).

Descriptivul competențelor cheie europene, precum și finalitățile asumate la nivel de sistem fundamentează procesul de definire a profilului absolventului diferitelor niveluri de educație.

II.2. Profilul absolventului

Finalităţile sistemului de educaţie şi profilul de formare al elevului

Finalităţile învăţământului preuniversitar derivă din idealul educaţional, aşa cum este acesta formulat în *Legea educaţiei naţionale*, precum şi din orientarea formulată în lege referitoare la formarea, dezvoltarea şi diversificarea competenţelor cheie.

Diagrama de mai jos propune un model de structurare a nivelurilor de dezvoltare a celor opt competenţe cheie, în relaţie cu nivelurile de învăţământ preuniversitar.

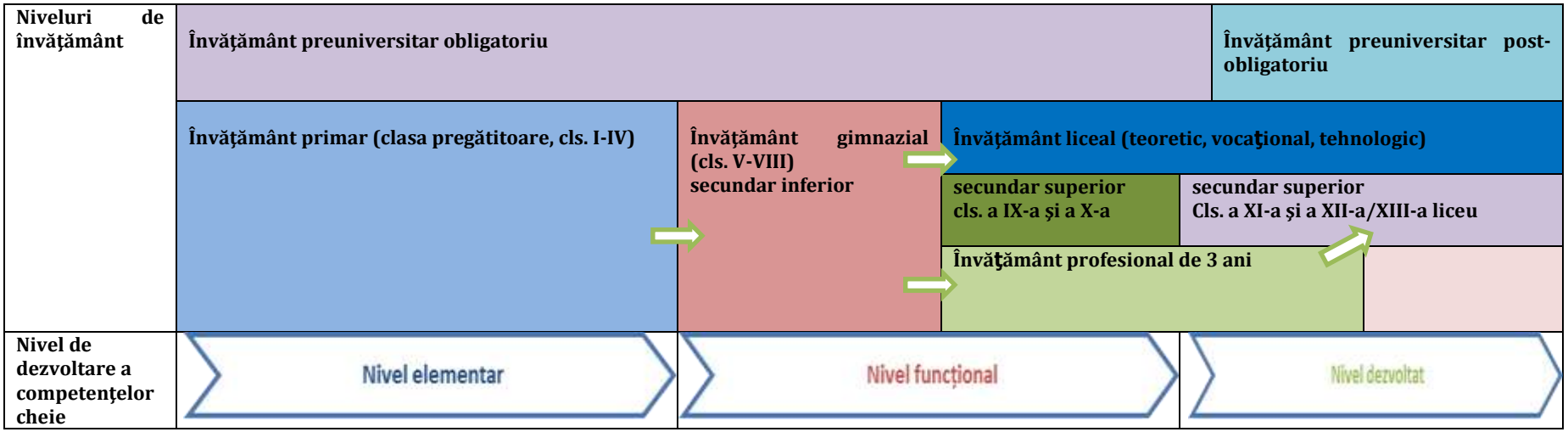

Astfel, ciclului primar (clasa pregătitoare, clasele I-IV) îi corespunde un **nivel elementar de dezvoltare** al competenţelor cheie.

La finalul ciclului gimnazial şi al primilor doi ani din învăţământul secundar superior (clasele V-X), corespunzător duratei învăţământului obligatoriu, un absolvent trebuie să deţină competenţele cheie la un **nivel funcţional**.

La finalul învăţământului preuniversitar post-obligatoriu, un absolvent va deţine un **nivel dezvoltat** al competenţelor cheie, care va permite **diversificarea**, pentru viitorul traseu educaţional şi profesional.

Structurarea competenţelor cheie pe niveluri de dezvoltare are la bază un ansamblu de **vectori fundamentali ai dezvoltării personalităţii elevului**, prezentați în figura de mai jos.

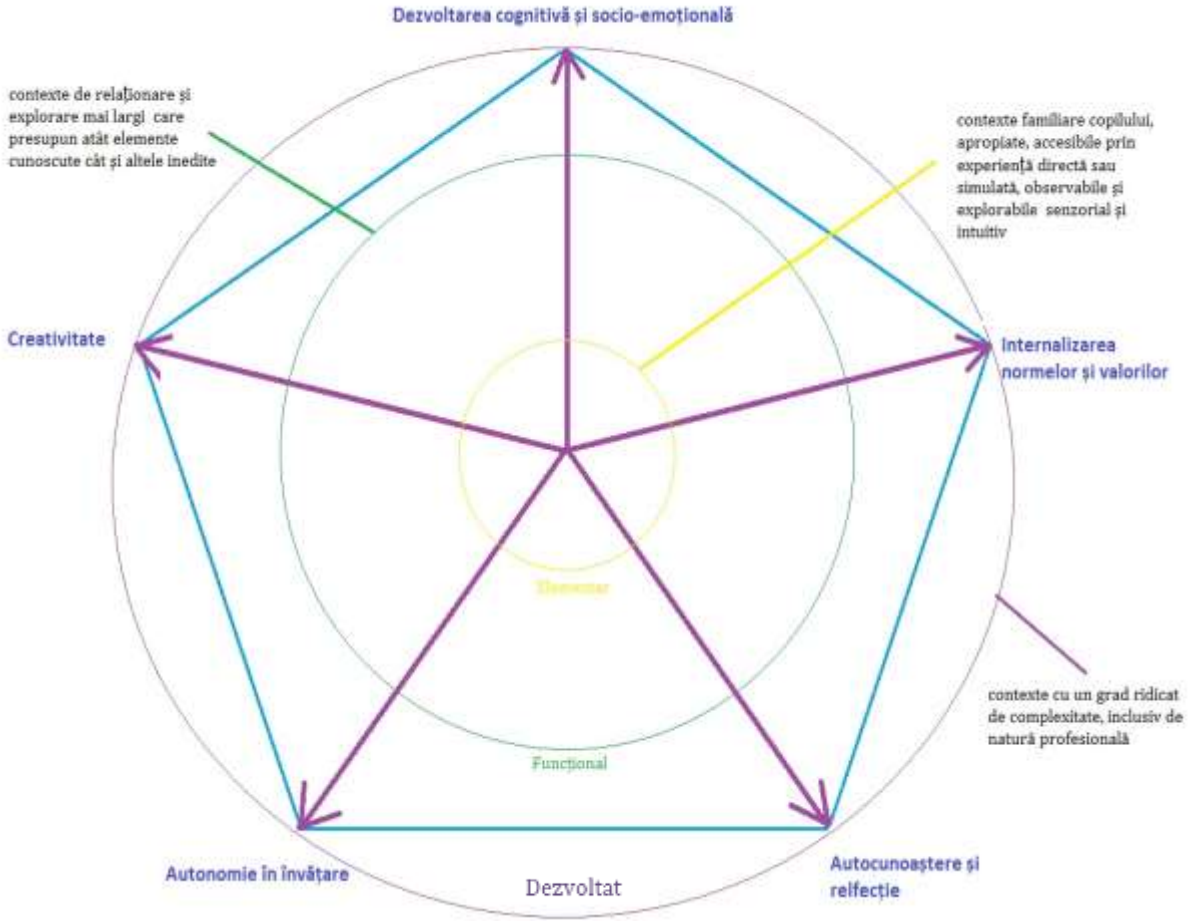

Tabelul următor oferă o imagine sintetică a celor mai importanţi vectori utilizaţi în definirea nivelurilor de competenţă: dezvoltare cognitivă şi socio-emoţională; internalizarea normelor şi a valorilor; autocunoaştere şi reflecţie; autonomie în învăţare; creativitate.

	DEZVOLTARE COGNITIVĂ ŞI SOCIO-EMOŢIONALĂ	INTERNALIZAREA NORMELOR ŞI VALORILOR	AUTOCUNOAŞTERE ŞI REFLECŢIE	AUTONOMIE ÎN ÎNVĂŢARE	CREATIVITATE
Nivel elementar	desfăşoară activităţi care presupun activităţi concrete; observă, recunoaşte, explorează şi verbalizează procese naturale şi sociale simple, sentimente, emoţii; rezolvă probleme simple	aplică norme, valori şi modele de comportament, relaţionează adecvat şi onest cu cei din jur, îşi asumă roluri în grup	identifică preferinţe personale, interese de cunoaştere şi emoţii; aplică rutina zilnică de învăţare; formulează intuitiv obiective personale de învăţare, manifestă disponibilitate pentru efort	realizează sarcini de învăţare simple şi familiare, cu asistenţă sau sprijin din partea adulţilor	manifestă interes faţă de nou, identifică spontan si intuitiv soluţii noi la probleme simple; utilizează elemente de limbaj expresiv simplu; utilizează achiziţii din diverse domenii pentru rezolvarea unei sarcini
	contexte familiare copilului, apropiate, accesibile prin experienţă directă sau simulată, observabile şi explorabile senzorial şi intuitiv				
Nivel funcţional	utilizează concepte, explică procese naturale, sociale, tehnologice , sentimente, emoţii	argumentează necesitatea normelor, a valorilor şi a modelelor de comportament; exersează drepturi şi responsabilităţi în situaţii variate de viaţă, inclusiv în situaţii sociale atipice, îşi asumă roluri sociale	argumentează preferinţele personale, analizează propriul potenţial de reuşită; participă la elaborarea proiectului de dezvoltare personală; explorează diferite oportunităţi de pregătire şcolară şi profesională	alege autonom instrumente, metode şi mijloace de realizare a sarcinilor de învăţare date; îşi asumă responsabilitatea pentru propria învăţare	utilizează diferite tehnici de gândire şi expresie creativă pentru a rezolva probleme şi pentru a crea un produs personal
	contexte de relaţionare şi explorare mai largi care presupun atât elemente cunoscute cât şi altele inedite				
Nivel dezvoltat	analizează concepte, emoţii, fenomene fizice, procese naturale şi sociale, relaţii multifactoriale complexe; analizează critic, formulează opinii şi puncte de vedere argumentate; rezolvă probleme complexe, oferind soluţii alternative şi perspective multiple asupra unei probleme	asumă un set de valori personale şi norme de comportament, respectă diversitatea, îşi asumă argumentat roluri sociale	construieşte o viziune articulată privind proiectul de dezvoltare personală şi profesională; face opţiuni argumentate privind viitorul personal şi profesional	adaptează independent sarcinile de învăţare în raport cu obiective personale de învăţare şi de dezvoltare profesională şi personală, analizează critic propria învăţare şi rezultatele acesteia	manifestă iniţiativă, utilizează tehnici şi instrumente de gândire şi expresie creativă pentru a rezolva probleme complexe sau pentru a crea un produs original şi inovativ
	contexte cu un grad ridicat de complexitate, inclusiv de natură profesională				

O imagine de detaliu cu privire la modul în care fiecare competenţă cheie este definită pe niveluri, pe baza acestor vectori specifici, este prezentată în Anexa 1 a acestui document.

Pentru a înţelege modului în care se dezvoltă competenţele cheie, figura de mai jos prezintă reprezentare grafică a acestui proces.

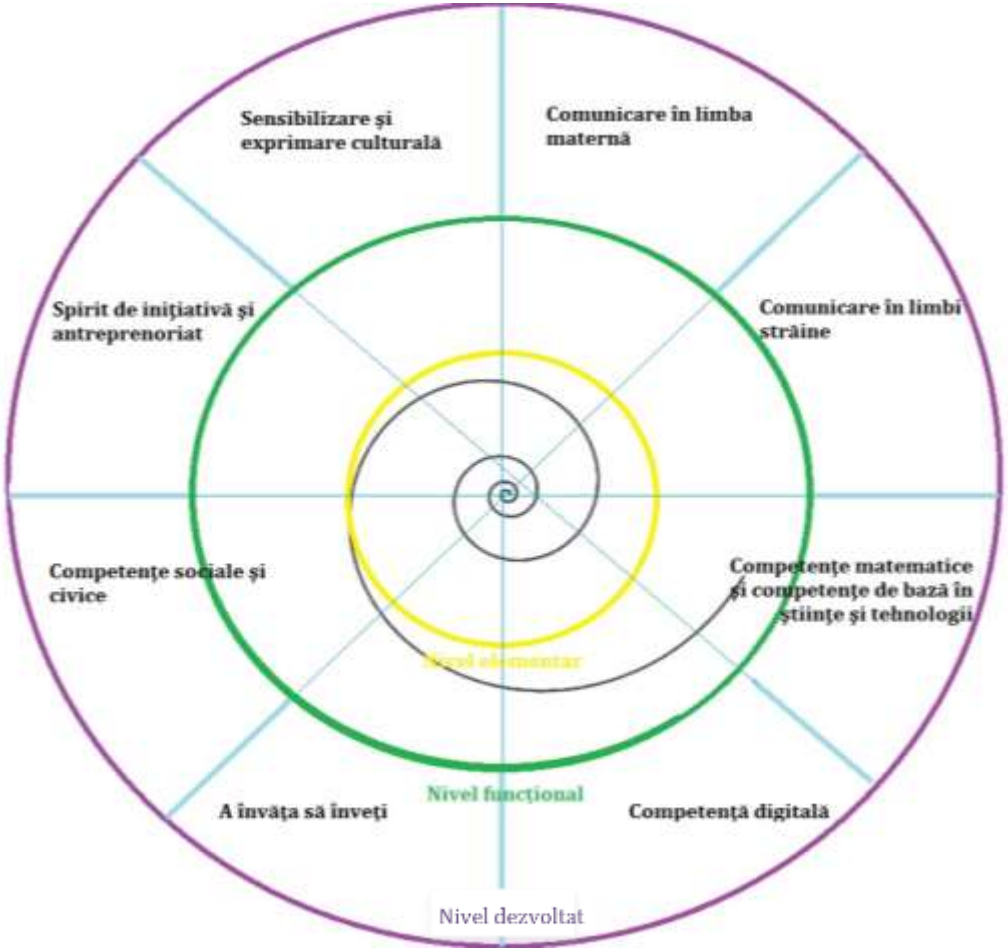

Profilul de formare

Profilul de formare al absolventului diferitelor niveluri de studiu reprezintă o componentă reglatoare a Curriculumului naţional. Acesta descrie aşteptările exprimate faţă de elevi la sfârşitul învăţământului primar, al învăţământului obligatoriu şi al învăţământului preuniversitar, prin raportare la: cerinţele exprimate în *Legea educaţiei naţionale*, în alte documente de politică educaţională şi în studii de specialitate; finalităţile învăţământului; caracteristicile de dezvoltare ale elevilor.

Vom prezenta mai jos, în mod sintetic:

- profilul de formare al absolventului la finalul ciclului primar, construit pe baza descriptivului nivelului elementar de deţinere a competenţelor cheie;
- profilul de formare al absolventului învăţământului gimnazial, construit pe baza descriptivului unui nivel intermediar de deţinere a competenţelor cheie;
- profilul de formare al absolventului învăţământului obligatoriu, construit pe baza descriptivului nivelului funcţional de deţinere a competenţelor cheie;
- profilul de formare al absolventului ciclului secundar superior, construit pe baza descriptivului nivelului dezvoltat de deţinere a competenţelor cheie.

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a IV-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- identificarea de fapte, opinii, emoții în mesaje orale sau scrise, în contexte familiare de comunicare, în limba maternă
- identificarea unor informații simple în mesaje orale sau scrise în limba străină, în contexte familiare de comunicare
- exprimarea de mesaje simple în comunicarea în contexte şcolare
- explorarea şi explicarea intuitivă unor procese naturale şi fapte sociale cunoscute, utilizând procedee simple
- rezolvarea unor probleme simple, în contexte şcolare şi din viaţa cotidiană, utilizând raţionamente simple
- operarea intuitivă cu premise pentru susţinerea unei idei, opinii, demers investigativ simplu
- utilizarea adecvată a unor aplicaţii simple ale dispozitivelor digitale, cu sprijin din partea adulţilor

Valori, norme și participare socială

- operarea intuitivă cu valori şi norme elementare de conduită, importante de urmat în viaţă şi relevante pentru experienţa personală
- participarea la acţiuni bazate pe colaborare, în grupurile de apartenenţă, în contexte de viaţă din mediul cunoscut, prin îndeplinirea unor roluri şi responsabilităţi
- manifestarea interesului pentru sănătatea şi starea de bine a propriei persoane, pentru un mediu curat
- punerea în practică a unor norme de siguranţă personală care privesc aspecte de rutină zilnică, circulaţie rutieră, utilizarea unor dispozitive, aplicaţii şi conţinuturi digitale
- participarea la acţiuni favorabile integrării în colectivitate, prin manifestarea unei atitudini pozitive faţă de sine şi faţă de ceilalţi

Autocunoaștere și reflecție

- explorarea imaginii de sine în contexte familiare
- recunoaşterea aptitudinilor, a resurselor şi a intereselor personale
- implicarea constantă în activităţi care dezvoltă propriile calităţi şi stimulează încrederea în sine
- recunoaşterea propriilor emoţii şi pe ale celor cu care intră în contact, în vederea gestionării eficiente a emoţiilor
- conştientizarea elementelor primare pe care se bazează aspectele identitare (de ex., care diferenţiază generaţiile, culturile, etnia, apartenenţa religioasă şi genurile)
- conştientizarea importanţei nevoii de afiliere (apartenenta la un grup social sau la o comunitate)

Autonomie și creativitate în învățare

- formularea de întrebări pentru clarificarea unei sarcini de lucru, cu încredere în reuşită şi fără teama de a greşi, căutând îndrumare/sprijin în învăţare din partea adulţilor sau a co-vârstnicilor
- utilizarea de tehnici şi instrumente simple de învăţare, inclusiv în forma digital, solicitând, după caz, sprijin din partea adulţilor
- manifestarea curiozităţii, creativităţii şi entuziasmului în abordarea de sarcini noi şi neobişnuite de învăţare , fără teama de a greşi
- concentrarea atenţiei, disponibilitatea la efort, perseverarea în lucru la o sarcină până la finalizarea corespunzătoare şi verificarea propriei activităţii, sub îndrumarea cadrului didactic
- explorarea unor soluţii originale la probleme simple, în contexte familiare de relaţionare şi explorare a mediului fizic
- recunoaşterea unor elemente de limbaj expresiv simplu (vizuale, auditive, kinestezice) pentru a exprima într-un mod personal diferite idei, emoţii, trăiri sau situaţii concrete de viaţă.
- identificarea intuitivă a diferenţelor de percepere a aceloraşi realităţi, în familie, în grupul de convârstnici, în alte grupuri de referinţă

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a VIII-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea, interpretarea şi exprimarea de idei, opinii, sentimente, pe baza propriilor experienţe sau pornind de la ceea ce a ascultat/citit, în limba maternă
- receptarea şi exprimarea unor informaţii, opinii, sentimente, în mesaje orale sau scrise în limba străină, pe teme cunoscute
- utilizarea unor convenţii de comunicare în cadrul interacţiunilor verbale, în diverse contexte şcolare şi extraşcolare
- explorarea şi explicarea unor procese naturale şi fapte sociale, prin aplicarea unor metode şi modele de investigaţie ştiinţifică
- rezolvarea unor probleme teoretice şi practice, în contexte şcolare şi extraşcolare, utilizând strategii adecvate
- identificarea de argumente pentru susţinerea unei idei sau opinii, pe baza observaţiilor sau a unui demers investigativ
- utilizarea unor metode şi tehnici de căutare, selecţie şi organizare a resurselor informaţionale şi a aplicaţiilor în format digital

Valori, norme și participare socială

- reflecția critică asupra valorilor şi normelor care structurează identitatea proprie și reglementează interacțiunea cu ceilalți
- relaționarea pozitivă cu ceilalți în contexte şcolare şi extraşcolare, prin exercitarea unor drepturi și asumarea de responsabilități
- exprimarea opțiunii pentru o viață sănătoasă și echilibrată şi pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos;
- utilizarea responsabilă achizițiilor pe care le oferă tehnologiile actuale în opțiunile care privesc viața personală și parcursul școlar
- manifestarea disponibilității pentru participare civică, pentru exercitarea drepturilor proprii şi asumarea responsabilităților, respectând drepturile celorlalți

Autocunoaștere și reflecție

- evaluarea obiectivă a calităților personale, prin tehnici de autocunoaștere și valorificarea acesteia în demersul de cunoaștere personală, orientare școlară și profesională
- manifestarea încrederii în capacitățile de dezvoltare personală
- manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite
- dezvoltarea capacității de a gestiona pozitiv situații care pot provoca distorsiuni in percepția sinelui sau a celorlalți duc la dezamăgirea de sine
- dezvoltarea angajamentului (afectiv, cognitiv, comportamental) şi a motivației pentru atingerea propriilor obiective, idealuri, vise

Autonomie și creativitate în învățare

- formularea de obiective și planuri simple de învățare în realizarea unor sarcini de lucru, căutând activ orientare și consiliere educațională și profesională din partea persoanelor specializate sau a convârstnicilor
- utilizarea de tehnici și instrumente de învățare, inclusiv în format digital, în raport cu preferințele personale și de grup și relevante în raport cu scopurile învățării
- manifestarea interesului pentru identificarea unor soluții noi în rezolvarea unor provocări, cu exprimarea pozitivă a frustrărilor și emoțiilor în raport cu sarcinile de învățare
- gestionarea propriei învățări și a timpului alocat, monitorizarea progresului personal în realizarea unei sarcini și identificarea autonomă a punctelor tari și a aspectelor de îmbunătățit
- identificarea unor soluții multiple în situații variate de viață, în contexte și transferarea unor soluții de la un domeniu de cunoaștere la altul.
- utilizarea inovativă a unor elemente de limbaj expresiv (vizuale, auditive, kinestezice) pentru a exprima diferite idei, emoții, trăiri sau situații de viață pentru sine sau pentru ceilalți
- formularea argumentată a unei opinii personale cu privire la idei, situații și fenomene

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a X-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea, interpretarea şi exprimarea de idei, opinii, sentimente în forme adaptate la diverse contexte de comunicare, în limba maternă
- receptarea şi exprimarea orală sau scrisă de idei, opinii, sentimente, în limba străină, în contexte şcolare de comunicare
- utilizarea unor convenții de comunicare în cadrul interacțiunilor verbale, în diverse contexte şcolare, culturale și sociale
- explorarea şi explicarea unor procese naturale, sociale și tehnologice, prin aplicarea unor metode, principii și modele de investigație științifică, în contexte școlare și profesionale
- rezolvarea unor probleme teoretice şi practice, în contexte şcolare şi extraşcolare, utilizând variate strategii și conexiuni intra- și interdisciplinare
- formularea de argumente pentru susținerea unei idei sau opinii, pe baza observațiilor sau a unui demers investigativ
- utilizarea autonomă şi responsabilă a unor metode şi tehnici de căutare, selecție și organizare a resurselor informaționale şi a aplicațiilor în format digital, în limba română şi într-o limbă modernă

Valori, norme și participare socială

- exprimarea opțiunii pentru un set de valori care structurează atitudinile şi comportamentele proprii în situații variate de viață
- cooperarea cu ceilalți în situații variate de viață, utilizând reguli
- reflecția critică asupra schimbărilor produse de activitatea umană în mediul înconjurător şi aplicarea unor reguli de păstrare a sănătății persoanei, precum şi a mediului natural, tehnologic și social propice vieții
- recunoaşterea impactului dezvoltării tehnologiilor asupra persoanei, mediului şi societății şi asupra modalităților de raportare la sine şi la ceilalți
- respectarea unor reguli de interacțiune şi comunicare online
- participarea la acțiuni în situații variate de viață, prin manifestarea empatiei față de diversitate, alteritate şi interculturalitate

Autocunoaștere și reflecție

- identificarea și asumarea etapelor unui demers de cunoaștere personală și acceptare de sine;
- raportarea obiectivă la modele de reușită dominante, în relație cu prețuirea de sine
- valorificarea empatiei în relaționarea cu ceilalți și în gestionarea situațiilor cu încărcătură emoțională
- conştientizarea diferenței dintre eul actual şi eul ideal pentru a evita capcanele perfecționismului
- autoactualizarea/ amplificarea nevoilor cognitive, intelectuale, estetice în vederea maximizării propriului potențialul

Autonomie și creativitate în învățare

- îmbunătățirea obiectivelor și planurilor proprii de învățare,pe baza căutării active și autonome a sprijinului din partea experților sau colegilor și a disponibilității de a oferi ajutor în învățare celorlalți
- utilizarea independentă a unor metode si tehnici de căutare, selecție, colectare si organizare a resurselor de învățare, inclusiv în format digital, în limba maternă şi în cel puțin o limbă moderna, cu valorificarea oportunităților de învățare din greșeli
- manifestarea de inițiativă pentru schimbarea/ provocarea metodelor rutiniere de soluționare a unor probleme noi, cu gestionarea pozitivă a propriilor emoții în învățare
- asumarea responsabilității pentru propria învățare, monitorizarea progresului personal și autoreglarea în activități de învățare individuală sau de grup
- utilizarea unor strategii creative pentru a rezolva probleme atipice, valorizând activități creative şi lucrul în grup
- utilizarea unor noi simboluri, limbaje, modalități de expresie, inclusiv a unor dispozitive și aplicații digitale pentru a explica şi prezenta fenomene, situații personale şi sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente.
- asumarea conștientă a unui punct de vedere personal, cu respectarea perspectivelor multiple și a punctelor de vedere diferite asupra unei realități

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a XII-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea şi interpretarea de concepte, idei, opinii, sentimente exprimate într-o varietate de contexte de comunicare, inclusiv în contexte imprevizibile, informale și nonformale
- receptarea şi exprimarea orală sau scrisă de idei, opinii, sentimente, în limba străină, în diverse contexte de comunicare
- asumarea unor roluri diverse în interacțiuni verbale, inclusiv în contexte profesionale, respectând convențiile de comunicare
- utilizarea perspectivelor multiple în explorarea şi explicarea unor procese naturale, sociale şi tehnologice, aplicând diferite metode, principii şi modele de investigație științifică
- rezolvarea unor probleme teoretice şi practice, în contexte şcolare, extrașcolare și profesionale, utilizând și adaptând strategii și conexiuni intra- şi interdisciplinare
- analiza critică a diferitelor aspecte de viață școlară, personală, profesională, bazată pe argumente și dovezi pertinente
- gestionarea autonomă şi responsabilă a participării, comunicării și utilizării de informații în mediul online, cu accent pe evaluarea critică şi reflexivă a impactului acestuia asupra vieții şi mediului

Valori, norme și participare socială

- internalizarea unui set de valori personale şi profesionale care structurează atitudinile şi comportamentele proprii în contexte variate formale şi nonformale;
- cooperarea cu ceilalți în contexte variate, formale şi nonformale, în acțiuni care presupun mediere şi negociere;prin asumarea de roluri și responsabilități
- manifestarea receptivității față de problemele dezvoltării durabile considerate în raport cu rolurile şi responsabilitățile asumate în viața de fiecare zi
- evaluarea critică a impactului tehnologiilor de informare şi comunicare asupra proceselor de construire, exprimare şi asumare a identității în spațiile virtuale, asupra persoanei şi a societății, în general;
- manifestarea unui comportament pro-activ care încurajează promovarea valorilor diversității şi alterității, cetățenia activă, dialogul intercultural şi integrarea socială;

Autocunoaștere și reflecție

- reflecția critică asupra sinelui și asupra scopurilor şi țintelor dezvoltării personale
- elaborarea unui plan de dezvoltare personală care să vizeze armonizarea dintre propriul profil și diversele oportunități profesionale.
- armonizarea identităților multiple (de gen, culturală, religioasă, etnică)
- asumarea unei poziții proactive în susținerea principiilor unei societăți inclusive, care valorizează diferențele culturale, etnice si religioase si parteneriatului de gen.
- reflecția critica asupra potențialului său individual pentru permanenta devenire a sinelui si asupra contribuției sale la armonizarea relațiilor cu ceilalți, in contexte personale si profesionale

Autonomie și creativitate în învățare

- valorificarea evenimentelor, oportunităților și provocărilor de viață școlară, personală și socială în obiective și planuri de învățare realiste, pe baza propriilor aspirații personale. școlare și profesionale
- ameliorarea propriilor strategii de învățare, pe baza evaluări critice a acestora în raport cu propriile obiective, interese și nevoi de învățare și cu estimarea corectă a riscurilor
- manifestarea interesului pentru identificarea de probleme atipice, prin aplicarea diverselor moduri de gândire și asumarea conștientă a riscurilor originalității
- reflecția critică asupra procesului și rezultatelor muncii proprii, aprecierea valorii și originalității acesteia prin raportare la exigențele proprii și la așteptările celorlalți
- utilizarea unor tehnici și instrumente de gândire și expresie creativă, pentru a rezolva probleme complexe specifice lumii actuale sau pentru a crea un produs original, personal sau de grup
- utilizarea inovativă a unor funcții complexe ale unor limbaje, dispozitive și aplicații pentru a explica şi prezenta fenomene complexe, situații personale şi sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente;
- manifestarea constructivă a toleranței față de incertitudine și față de puncte de vedere diferite și chiar contradictorii în raport cu propria percepția realității

III. PRINCIPII DE ELABORARE A CURRICULUMULUI NAŢIONAL

Prezentul document promovează un ansamblu de principii de politică curriculară, care au rolul de a oferi o viziune clară, bine fundamentată din punct de vedere axiologic, a demersurilor ulterioare de construcţie a documentelor curriculare.

In acelaşi timp, principiile de construcţie curriculară au implicaţii directe la nivelul structurii curriculumului naţional (de exemplu, al modelului de proiectare), dar şi al activităţilor de predare, învăţare şi evaluare.

Principii	Implicaţii la nivelul construcţiei curriculumului naţional	Implicaţii la nivelul proceselor de predare - învăţare – evaluare
Principiul compatibilizării cu tendinţele şi standardele naţionale şi europene din domeniul educaţiei	Curriculumul naţional este compatibil cu paradigmele educaţionale promovate la nivel european, cu liniile de politică educaţională asumate.	Activităţile de predare, învăţare şi evaluare trebuie să valorizeze: centrarea pe competenţe, asigurarea calităţii în educaţie, rolul educaţiei pe parcursul întregii vieţi.
Principiul relevanţei şi racordării la social, inclusiv inserţia profesională	Curriculumul naţional pune accent pe ceea ce trebuie să ştie şi să facă o persoană la finalizarea unui proces de învăţare, în vederea unei facile inserţii sociale şi profesionale, în acord cu Cadrul naţional şi european al calificărilor.	Predarea, învăţarea şi evaluarea trebuie să pornească de la aspecte relevante pentru dezvoltarea personală a elevului şi pentru inserţia sa în viaţa socială şi profesională. De asemenea, trebuie să valorifice contextele care leagă activitatea şcolară de viaţa cotidiană.
Principiul descentralizării curriculumului	Curriculumul naţional asigură trecerea, prin descentralizare curriculară, de la un învăţământ general, proiectat pentru toţi, la un învăţământ pentru fiecare – prin complementaritatea dintre trunchiul comun (TC) şi curriculumul la decizia şcolii (CDS).	Resursele de timp acordate CDS trebuie să răspundă în mod real nevoilor educaţionale ale elevilor, aşteptărilor şi dorinţelor lor de cunoaştere. Astfel şcoala creează condiţiile pentru asigurarea unei diferenţieri a ofertei curriculare De asemenea, in activitatea de predare şi de evaluare, profesorii trebuie să valorifice timpul de predare la decizia lor (25%), pentru asigurarea unui parcurs individualizat de învăţare fiecărui elev
Principiul egalităţii de şanse	Curriculumul naţional are în vedere asigurarea unui sistem de condiţii echivalente privind accesul, derularea şi recunoaşterea studiilor, precum şi orientarea socio-profesională pentru toţi elevii, prin: existenţa unor componente obligatorii care să asigure validarea studiilor la nivelul unei cohorte, garantarea unui nucleu comun de discipline care să asigure baza de operare	Activităţile de predare, învăţare şi evaluare proiectate în şcoală trebuie să ofere oportunităţi reale şi egale pentru fiecare elev.

Principii	Implicaţii la nivelul construcţiei curriculumului naţional	Implicaţii la nivelul proceselor de predare - învăţare – evaluare
	pentru formarea competenţelor, asigurarea unei oferte de servicii educaţionale privind consilierea şi orientarea şcolară şi pentru carieră.	
Principiul flexibilizării/ individualizării curriculumului	Curriculumul naţional asigură oportunităţi de flexibilizare şi de personalizare, în acord cu nevoile, interesele şi ritmurile diferite de dezvoltare a elevilor, precum şi cu diferite contexte de organizare a instruirii.	In organizarea predării şi a învăţării, profesorul trebuie să descopere şi să stimuleze aptitudinile şi interesele de cunoaştere ale elevilor. Elevii învaţă în stiluri diferite şi în ritmuri diferite, iar curriculumul trebuie să ofere oportunităţi pentru elevi de a-şi descoperi şi a-şi valorifica disponibilităţile proprii.
Principiul selecţiei şi al ierarhizării culturale	Curriculumul reflectă dinamica valorilor socio-culturale specifice unei societăţi democratice, prin modul de stabilire a disciplinelor şcolare, a ponderii acestora, precum şi prin gruparea şi ierarhizarea acestora în arii curriculare.	Organizarea activităţilor de predare, învăţare şi evaluare trebuie să valorifice orientarea spre dezvoltarea de competenţe din domeniile relevante de cunoaştere.
Principiul asigurării calităţii educaţiei	Curriculumul naţional este dezvoltat în acord cu standarde de calitate, precum şi cu aşteptările beneficiarilor. Toate activităţile din sistemul de învăţământ se raportează la bune practici naţionale şi internaţionale.	Organizarea predării, a învăţării şi a evaluării are la bază standarde de calitate.
Principiul descongestionării	Curriculumul naţional este construit prin selectarea, structurarea, dimensionarea şi esenţializarea conţinuturilor curriculare, în vederea diminuării supraîncărcării informaţionale.	Programa şcolară acoperă 75% din orele de predare şi evaluare. In timpul destinat activităţilor de predare, profesorul trebuie să creeze oportunităţi de învăţare diverse, care să faciliteze atingerea obiectivelor propuse.
Principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri, inter- şi transdisciplinar	Curriculumul naţional este organizat predominant monodisciplinar, dar promovează şi susţine abordările de tip multi-, pluri-, inter- şi transdisciplinar.	Organizarea predării şi a învăţării trebuie să faciliteze: transferul de informaţii şi de competenţe de la o disciplină la alta, explorarea unor probleme relevante pentru viaţa de zi cu zi, centrarea pe activităţi integrate de tipul proiectelor, relaţionări între concepte, fenomene sau procese din diferite domenii.
Principiul centrării pe elev	Curriculumul naţional promovează centrarea pe elev prin structurarea situaţiilor de	Predarea trebuie să susţină învăţarea activă, contextuală, socială şi responsabilă, prin:

Principii	Implicaţii la nivelul construcţiei curriculumului naţional	Implicaţii la nivelul proceselor de predare - învăţare – evaluare
	învăţare efectivă în care vor fi angrenaţi aceştia – aspect care reclamă cu necesitate prefigurarea experienţelor de învăţare care urmează a fi parcurse.	centrarea pe strategii de tip activ şi interactiv, centrarea pe învăţarea prin descoperire, rezolvarea de probleme. Activitatea de predare-învăţare se transformă astfel dintr-un proces de transmitere/receptare de cunoştinţe într-un proces de facilitare/construire a învăţării elevilor.
Principiul corelării la particularităţile de vârstă ale elevilor	Curriculumul naţional respectă caracteristicile de vârstă ale elevilor, corelate cu principiile de psihologie a învăţării – în acord cu relaţia ce se stabileşte între învăţare şi dezvoltarea fiinţei umane.	Situaţiile de învăţare trebuie să fie proiectate, organizate şi realizate în conformitate cu particularităţile biologice, psihologice şi fizice ale vârstei elevilor.
Principiul raţionalităţii efortului intelectual şi al distribuţiei sarcinilor de învăţare	Curriculumul naţional promovează evitarea supraîncărcării şi distribuţia raţională a sarcinilor de învăţare pe durata unei săptămâni, respectând principii de igienă a muncii intelectuale.	Activităţile de predare trebuie să evite supraîncărcarea elevilor, prin realizarea unei distribuţii echilibrate a sarcinilor de învăţare pe durata unei zile şi a unei săptămâni. Considerarea efortului elevului nu trebuie realizată monodisciplinar, ci cumulativ, ca efort de învăţare la toate disciplinele şi numărul de ore aferente acestora într-o săptămână, conform orarului. Alcătuirea orarului şcolar trebuie să respecte normele curbei efortului, în timpul unei zile şi al unei săptămâni. De asemenea, trebuie avute în vedere trecerile de nivel.

IV.STRUCTURA CURRICULUMULUI NAŢIONAL

Dezvoltarea Curriculumului Naţional urmăreşte:

- îmbunătăţirea şi diversificarea ofertei educaţionale a întregului sistem de învăţământ şi formare profesională la nivel naţional, regional şi local;
- asigurarea măsurilor specifice de sprijin pentru copii şi tineri cu nevoi educaţionale speciale;
- asigurarea flexibilităţii rutelor educaţionale;
- asigurarea calităţii educaţiei şi compatibilizarea sistemului naţional de învăţământ cu recomandările europene în vigoare;
- stimularea educaţiei permanente.

Potrivit *Legii educaţiei naţionale nr. 1/2011* cu modificările şi completările ulterioare, Curriculumul Naţional cuprinde ansamblul planurilor-cadru de învăţământ şi al programelor şcolare din învăţământul preuniversitar.

IV.1. Planul-cadru de învăţământ

Planul-cadru de învăţământ reflectă parcursul educaţional al unui elev, sub aspectul finalităţilor, al conţinuturilor şi al experienţelor de învăţare, pe durata unei etape de şcolaritate. În acest sens, planul-cadru precizează domeniile şi disciplinele studiate pe parcursul fiecărui an de studiu şi resursele de timp pentru predare-învăţare-evaluare alocate acestora.

Componentă a Curriculumului Naţional, planul-cadru de învăţământ transpune în practica şcolară opţiuni majore de politică educaţională.

Planurile-cadru pentru învăţământul preuniversitar sunt elaborate pentru fiecare nivel de învăţământ de către instituţiile şi organismele abilitate ale MECS, conform *Metodologiei privind elaborarea şi aprobarea curriculumului şcolar – planuri cadru de învăţământ şi programe şcolare* (aprobată prin ordinul ministrului educației nr. 3593/2014).Planurile-cadru de învăţământ sunt proiectate pe baza unor principii[4] şi sunt evaluate pe baza unor criterii de calitate[5].

Elaborarea planului-cadru de învăţământ presupune valorificarea unor principii, precum: principiul selecţiei şi al ierarhizării culturale, principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- şi transdisciplinar, principiul alinierii/coerenţei, principiul flexibilizării/ individualizării curriculumului, principiul corelării la particularităţile de vârstă ale elevilor, principiul raţionalităţii efortului intelectual şi al distribuţiei sarcinilor de învăţare [6].

Planurile-cadru pentru învăţământul preuniversitar grupează disciplinele de studiu pe **categorii de domenii de învăţare,** în învăţământul preşcolar, respectiv pe **arii curriculare,** în învăţământul primar, în învăţământul secundar şi în cel terţiar non-universitar.

---

[4] Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012, p. 192.
[5] Ibid., p. 194-195.
[6] Ibid., p. 183-189.

Planurile-cadru pentru învăţământul preuniversitar asigură premise pentru realizarea descentralizării în domeniul curriculumului, atât prin **reconsiderarea statutului disciplinelor opţionale în planurile-cadru,** cât şi prin **lăsarea la dispoziţia profesorului a 25% din timpul alocat unei discipline/unui domeniu de studiu**, potrivit Art. 66, alin. (4) şi (5) din *Legea educaţiei naţionale*.

Descentralizarea prin reconsiderarea disciplinelor opţionale are în vedere:
- elaborarea şi aprobarea ofertei de curriculum la decizia şcolii, la nivelul unităţii de învăţământ, cu avizul ştiinţific al inspectoratului şcolar;
- constituirea curriculumului la decizia şcolii într-un cadru de susţinere a nevoilor şi intereselor specifice de învăţare ale elevilor, a specificului şcolii, a tradiţiilor şi cerinţelor comunităţii locale.

Cealaltă dimensiune a descentralizării ţine de schimbarea filosofiei de utilizare a programei şcolare, prin reglementarea că aceasta acoperă doar 75% din orele de predare şi evaluare, lăsând la dispoziţia cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei/domeniului de studiu pentru învăţare remedială, pentru consolidarea cunoştinţelor sau pentru stimularea elevilor capabili de performanţe superioare.

Planul-cadru din învăţământul preşcolar operează cu următoarele categorii de activităţi de învăţare: activităţi pe domenii experienţiale (activităţi integrate sau pe discipline), jocuri şi activităţi didactice alese şi activităţi de dezvoltare personală. Planul de învăţământ permite abordarea interdisciplinară, integrată a conţinuturilor învăţării şi oferă libertate cadrului didactic în planificarea activităţii zilnice.

Planurile-cadru din învăţământul primar, secundar şi terţiar non-universitar grupează disciplinele de studiu pe şapte arii curriculare: Limbă şi comunicare, Matematică şi Ştiinţe ale naturii, Om şi societate, Arte, Educaţie fizică, sport şi sănătate, Tehnologii, Orientare şi consiliere.

Aria curriculară reprezintă o grupare de discipline şcolare care au în comun anumite obiective şi metodologii; reprezintă, totodată, o grupare de discipline funcţionale din perspectiva competenţelor necesare viitorului absolvent. Ariile curriculare au fost stabilite în conformitate cu finalităţile învăţământului ţinându-se seama de importanţa diverselor domenii culturale care structurează personalitatea umană şi de conexiunile dintre aceste domenii.

Organizarea pe arii curriculare[7] are câteva avantaje în structurarea planurilor-cadru de învăţământ:
- oferă posibilitatea integrării demersului didactic disciplinar într-un cadru interdisciplinar;
- determină echilibrarea ponderilor acordate diferitelor domenii şi obiecte de studiu;
- asigură concordanţa cu teoriile actuale privind procesul, stilul şi ritmurile învăţării;
- asigură continuitatea şi integralitatea demersului didactic pe întreg parcursul şcolar al unui elev;
- oferă o viziune integrată asupra obiectelor de studiu determinând intersecţii între disciplinele ariei şi între disciplinele unor arii diferite;
- reflectă anumite trăsături epistemologice şi psihopedagogice ale domeniilor pe care le vizează, în ceea ce priveşte: modul de abordare a cunoaşterii, operaţiile mentale, didactica de specialitate;

[7] Caracterizarea ariilor curriculare este realizată în lucrarea *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012, Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.), p. 122-180; caracterizarea are în vedere: identitatea şi legitimitatea ariei curriculare, relaţia ariei curriculare cu competenţele generice, competenţele vizate de ariile curriculare.

- vizează configurarea domeniilor cunoaşterii umane şi ale culturii, în sens larg, ca domenii ale curriculumului şcolar.

Pentru **învăţământul primar şi gimnazial**, oferta educaţională reglementată prin planurile-cadru cuprinde:

- un trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie pentru toţi elevii, de natură să asigure egalitatea şanselor la educaţie; este constituit din aceleaşi discipline, cu aceleaşi alocări orare; reprezintă sistemul de referinţă pentru evaluările şi examinările externe (naţionale);
- un segment de curriculum la decizia şcolii, care cuprinde orele alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei unităţi de învăţământ.

Planul cadru pentru învăţământul primar a fost aprobat prin OMEN nr. 3371/2013.

Având în vedere consideraţiile de mai sus, planul-cadru pentru învăţământul gimnazial are următoarea structură:

Aria curriculară/disciplina	**Clasa**			
	V	**VI**	**VII**	**VIII**
I. Limbă şi comunicare				
Opţional(e)				
II. Matematică şi ştiinţe ale naturii				
Opţional(e)				
III. Om şi societate				
Opţional(e)				
IV. Arte				
Opţional(e)				
V. Educaţie fizică, sport şi sănătate				
Opţional(e)				
VI. Tehnologii				
Opţional(e)				
VII. Consiliere şi orientare				
Opţional(e)				
Opţional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare				
Număr total de ore în TC				
Număr total de ore în CDS				

Nr. minim de ore pe săpt.				
Nr. maxim de ore pe săpt.				

TC = trunchi comun; CDS = curriculum la decizia scolii

Pentru **învăţământul liceal**, planurile-cadru cuprind următoarele componente:

- trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie, constituită din aceleaşi discipline, cu aceleaşi alocări orare, pentru toate specializările din cadrul unui profil;
- curriculum diferenţiat, ca ofertă curriculară obligatorie stabilită la nivel central în funcţie de anul de studii, filieră, profil, specializare;
- curriculum la decizia şcolii, care cuprinde orele alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei unităţi de învăţământ.

Exemplificând, pentru clasa a IX-a, planul-cadru pentru învăţământul liceal are structura prezentată mai jos:

- Filieră:
- Profil:
- Specializare/calificare profesională:
- Forma de învăţământ:

Aria curriculară/disciplina	**Clasa a IX-a**			
	TC	**CD**	**TC + CD**	**CDS**
I. Limbă şi comunicare				
Opţional(e)				
II. Matematică şi ştiinţe ale naturii				
Opţional(e)				
III. Om şi societate				
Opţional(e)				
IV. Arte				
Opţional(e)				
V. Educaţie fizică, sport şi sănătate				
Opţional(e)				
VI. Tehnologii				
Opţional(e)				
VII. Consiliere şi orientare				
Opţional(e)				
Opţional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare	-	-	-	
Total ore/săpt. TC/CD/CDS				
Total ore/săpt. TC+CD+CDS				

Aplicarea planului-cadru în unităţile de învăţământ

Aplicarea planului-cadru în unităţile de învăţământ se realizează prin intermediul schemelor orare.

Schema orară reprezintă modalitatea concretă prin care, la nivelul unei şcoli, fiecare clasă îşi stabileşte programul, în funcţie de opţiunile pe care le prevede planul-cadru:

- în învăţământul primar şi gimnazial, opţiunea pentru un număr de ore/săptămână cuprins între numărul minim şi numărul maxim alocat prin planul-cadru de învăţământ;
- în învăţământul liceal opţiunea pentru completarea trunchiului comun/trunchiului comun şi curriculumului diferenţiat, până la numărul de ore ales, cu opţionale.

IV.2. Programele şcolare

Programa şcolară este un document curricular reglator care conţine, într-o organizare coerentă, oferta educaţională a unui anumit domeniu disciplinar sau a unui domeniu de cunoaştere în concordanţă cu statutul pe care acesta îl are în planul-cadru de învăţământ (nivelul de şcolaritate, filiera şi profilul şcolar, clasa/anii de studiu în care se studiază, aria curriculară de care aparţine, numărul de ore alocat, caracterul obligatoriu sau opţional)[8].

Programa şcolară este documentul care:

- exprimă identitatea sau modelul didactic al unei discipline de învăţământ;
- fundamentează şi reglează activitatea cadrului didactic de la o anumită disciplină de învăţământ (de la definirea rezultatelor învăţării şi formularea strategiilor de învăţare şi instruire până la stabilirea reperelor pentru evaluare);
- favorizează identificarea temelor de interes interdisciplinar, posibilităţile de corelare pluri-, inter- şi transdisciplinară;
- reprezintă punctul de plecare în proiectarea, realizarea şi evaluarea manualelor alternative, dar si al altor resurse didactice.

Construcţia programelor şcolare presupune respectarea unor principii[9]: principiul centrării pe elev, pe activitatea acestuia, principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- şi transdisciplinar, principiul alinierii/coerenţei, principiul descongestionării, principiul flexibilizării/individualizării curriculumului, principiul corelării la particularităţile de vârstă ale elevilor, principiul echilibrului etc.

Structura programelor şcolare pentru clasa pregătitoare, clasele I-XII/XIII

- **Notă de prezentare –** care va include: precizări privind statutul disciplinei de studiu şi alocările orare aferente potrivit planului-cadru de învăţământ; trimiteri la documente relevante care susţin/întemeiază studiul disciplinei respective; recomandări considerate semnificative din punctul de vedere al finalităţilor studierii disciplinei respective; trăsături definitorii ale ofertei, noutatea abordării; prezentarea structurii programei şcolare şi a semnificaţiei principalilor termeni cheie utilizaţi.

[8] Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012.
[9] Ibid., p. 183-189.

- **Competenţe generale -** sunt definite pe obiect de studiu şi se formează pe parcursul mai multor ani şcolari.
- **Competenţe specifice şi activităţi de învăţare:**
  - **Competenţele specifice** se formează pe parcursul unui an şcolar, sunt derivate din competenţele generale şi reprezintă etape în dobândirea acestora.
  - **Activităţile de învăţare** au caracter de recomandare, au rolul de a orienta profesorul asupra modalităţilor de dezvoltare a competenţelor specifice prin intermediul conţinuturilor recomandate.
- **Conţinuturi ale învăţării -** sunt selectate riguros din structura domeniilor de cunoaştere, prin raportare la competenţele specifice.
- **Sugestii metodologice** – au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei şcolare pentru proiectarea demersului didactic şi pentru realizarea activităţilor de predare-învăţare-evaluare, în concordanţă cu specificul disciplinei şi cu particularităţile de vârstă ale elevilor.

  Sugestiile metodologice includ recomandări de strategii didactice care contribuie predominant la realizarea competenţelor şi repere pentru evaluare, definite prin raportare la specificul competenţelor specifice urmărite.

În programa şcolară, secţiunea referitoare la competenţele specifice şi la activităţile de învăţare este prezentată în forma din tabelul de mai jos.

Competenţa generală 1

CLASA a -...
Competenţa specifică 1.1. **Exemple de activităţi de învăţare** - *exemplu 1* - *exemplu 2* - *exemplu …* **Competenţa specifică 1.2.** **Exemple de activităţi de învăţare** - *exemplu 1* - *exemplu 2* - *exemplu …* **Competenţa specifică ...** **Exemple de activităţi de învăţare** - *exemplu 1* - *exemplu 2* - *exemplu …*

Noua structură a programelor şcolare, alături de celelalte direcţii de restructurare propuse, urmăreşte să amelioreze înţelegerea şi aplicarea curriculumului naţional, clarificând sau detaliind acele elemente semnalate de cercetări şi de practicile curente ca fiind problematice:

- sprijinirea profesorului pentru a identifica modalităţi adecvate de lucru cu elevii, astfel încât să dezvolte competenţele specifice vizate de programă prin intermediul conţinuturilor recomandate; în acest sens, au fost incluse exemplele de activităţi de învăţare;

- accentuarea importanţei dimensiunii atitudinale a competenţelor ca rezultate ale învăţării, pornind atât de la nevoile semnalate de studii de a readuce în practicile şi preocupările cotidiene valorile şi formarea caracterului, precum şi de la centrarea curriculumului pe formare de competenţe;
- sprijinirea profesorului în proiectarea şi realizarea unei evaluări adecvate şi cât mai obiective, întrucât s-a subliniat în repetate rânduri că vechile programe şcolare au abordat prea puţin evaluarea şi nu au oferit profesorului reperele necesare.

IV.3. Tipuri de opţionale (CDS)

Curriculumul la decizia şcolii (CDS) reprezintă oferta educaţională propusă de şcoală, în concordanţă cu: nevoile şi interesele de învăţare ale elevilor, specificul şcolii, nevoile şi tradiţiile comunităţii locale. La nivelul planurilor-cadru de învăţământ, curriculumul la decizia şcolii se exprimă prin numărul de ore alocate şcolii pentru construirea propriului proiect curricular.

Curriculumul la decizia şcolii se constituie atât din opţionale ofertate la nivelul unităţii de învăţământ, cât şi din opţionale ofertate la nivel naţional.

- **Opţional ca disciplină nouă**
  - introduce un obiect de studiu, în afara celor prevăzute în trunchiul comun şi/sau în curriculumul diferenţiat pentru un anumit profil/pentru o anumită specializare;
  - presupune elaborarea de către cadrul didactic propunător a unei programe şcolare care respectă modelul de proiectare curriculară aplicat pentru nivelul de şcolaritate respectiv şi caracteristicile prezentate mai jos.

Nivelul de şcolaritate	**Caracteristici ale programei şcolare**	**Regim orar**	**Notare în catalog**
Învăţământ primar, învăţământ gimnazial	**Noi competenţe specifice/obiective de referinţă şi noi conţinuturi**, altele decât cele ale programelor şcolare pentru disciplinele prevăzute în planul-cadru.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog
Învăţământ liceal	**Noi competenţe specifice şi noi conţinuturi**, altele decât cele ale programelor şcolare de trunchi comun şi/sau de curriculum diferenţiat pentru disciplinele prevăzute în planul-cadru.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog

- **Opţional integrat**
  - introduce, ca obiect de studiu, o nouă disciplină, structurată în jurul unei teme integratoare pentru o anumită arie curriculară sau pentru mai multe arii curriculare;
  - presupune elaborarea de către cadrul didactic propunător a unei programe şcolare care respectă modelul de proiectare curriculară aplicat pentru nivelul de şcolaritate respectiv şi caracteristicile prezentate mai jos.

Nivelul de şcolaritate	Caracteristici ale programei şcolare	Regim orar	Notare în catalog
Învăţământ primar, învăţământ gimnazial	**Noi competenţe specifice/obiective de referinţă** – integrative. **Noi conţinuturi** – interdisciplinare. **NOTĂ**: Noutatea este definită faţă de programele şcolare ale disciplinelor de trunchi comun implicate în integrare.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog
Învăţământ liceal	**Noi competenţe specifice** – complexe, integrative. **Noi conţinuturi** – interdisciplinare. **NOTĂ**: Noutatea este definită faţă de programele şcolare de trunchi comun şi/sau de curriculum diferenţiat pentru disciplinele implicate în integrare.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog

Opţionale ofertate la nivel naţional

Oferta naţională de curriculum la decizia şcolii cuprinde programe şcolare aprobate prin ordin al ministrului educaţiei. Programele şcolare promovate ca ofertă centrală reprezintă exemple de bune practici în dezvoltarea curriculumului la decizia şcolii, relevante pentru disciplina şi pentru aria curriculară de care aparţin, pentru o abordare integrată la nivelul mai multor arii curriculare, dar şi social.

V. CONDIŢII DE IMPLEMENTARE

Prezentul document are ca punct de plecare concepţia potrivit căreia implementarea curriculumului este un proces sistematic, continuu, de durată, care trebuie atent coordonat, urmărit şi ameliorat, iar cele două niveluri la care se poate vorbi despre implementare – sistemul de învăţământ, respectiv procesul de predare-învăţare-evaluare[10] pot fi susţinute prin elemente suport. În funcţie de context, acest suport, care vizează *domenii de activitate/intervenţie* şi *niveluri de implementare,* poate lua forme diferite, concretizându-se în strategii, programe, măsuri, instrumente cu aplicabilitate imediată sau care necesită intervale mai mari de timp.

Restructurarea curriculumului antrenează un proces de schimbare comprehensivă a sistemului de învăţământ necesar pentru ca acesta să integreze elementele inovative propuse de noua ofertă curriculară. De exemplu, extinderea abordărilor integrate necesită învăţarea unor noi moduri de lucru colaborative între profesori, dar şi o schimbare în cultura organizaţiei şcolare.

Posibile principii de implementare a curriculumului:

- asumarea procesului de schimbare şi adecvarea la contextul actual;
- valorificarea rezultatelor de cercetare, inclusiv a bunelor practici existente în plan naţional şi internaţional;
- valori împărtăşite - curriculumul ca bun public.
- modelul *centrat pe învăţarea activă şi interactivă*;

Celor două niveluri de implementare le revin roluri specifice, începând cu cel de asumare şi susţinere a schimbărilor, dar şi de elaborare a unor măsuri şi instrumente care răspund unor nevoi specifice, aşa cum sunt, de exemplu, elevii cu

[10] Ibid., p. 217.

performanţe scăzute în învăţare, cei cu risc de abandon şcolar sau a celor demotivaţi pentru învăţare.

Domenii de activitate/ intervenţie

Prin valorificarea experienţelor anterioare, prezentul document consideră că domeniile cele mai importante în susţinerea procesului de aplicare a curriculumului sunt: formarea cadrelor didactice; valorificarea educaţiei nonformale şi informale; evaluarea competenţelor; resurse adecvate pentru procesul de predare-învăţare-evaluare.

1. Formarea cadrelor didactice

Un element-cheie pentru reuşita oricărei reforme curriculare este pregătirea cadrelor didactice pentru aplicarea noilor abordări ale procesului educaţional. Resursele umane pot influenţa parcursul curriculumului de la intenţie la aplicare în practică şcolară prin bagajul de cunoaştere şi înţelegere adus de profesori, ca principali actori implicaţi în traducerea programelor şcolare în termenii aplicării la clasă. În acest context, diversificarea ofertei de formare trebuie să reprezinte o reacţie firească a sistemului de formare şi trebuie să includă, pe lângă conţinuturile tradiţionale, referitoare la didactica disciplinei, aspecte privind organizarea interdisciplinară a conţinuturilor, elaborarea de programe pentru discipline opţionale care să poată fi ofertate la nivel naţional, judeţean sau local, elaborarea şi implementarea unui proiect de intervenţie personalizat, dedicat elevilor cu cerinţe educaţionale speciale.

Atât formarea continuă, cât şi cea iniţială trebuie să aibă în atenţie formarea şi dezvoltarea de competenţe privind:

- lectura personalizată a curriculumului, inclusiv lectura critică a resurselor didactice;
- realizarea documentelor de proiectare: planificarea calendaristică şi proiectarea unităţilor de învăţare;
- proiectarea predării-învăţării centrate pe elev şi pe formarea de competenţe;
- abordarea integrată a conţinuturilor curriculare, în sensul realizării conexiunii cu viaţa reală;
- înţelegerea mecanismelor de construcţie curriculară şi a relaţiei dintre componentele majore ale curriculumului naţional: trunchi comun (TC), curriculum la decizia şcolii (CDS), curriculum diferenţiat (CD);
- proiectarea CDS pornind de la realizarea unei analize a nevoilor şi a oportunităţilor specifice contextului cultural, social şi economic local, prin valorificarea resurselor umane şi materiale existente în unitatea de învăţământ;
- asumarea de către profesor a unor roluri complementare celui de profesor la clasă, cu accent pe consiliere, mediere socială, facilitarea învăţării în contexte nonformale şi informale de educaţie, asigurarea de suport individualizat elevilor cu diferite nevoi de învăţare;
- pregătirea pentru tranziţia de la cultura testării, bazată pe măsurare, la cultura aprecierii, bazată pe metode alternative şi complementare şi pe abordări holistice, calitative[11].

[11] Ibid., p. 228.

- **Formarea iniţială**

Sistemul de formare iniţială a profesorilor ar trebui să urmărească în mod sistematic profesionalizarea viitorilor profesori şi să se bazeze pe criterii riguroase de selecţie a viitorilor profesori: motivaţia, aptitudinile şi competenţele candidatului pentru această profesie. În pregătirea viitorilor profesori, ar trebui să se asigure creşterea ponderii experienţelor autentice de învăţare, dobândite în contexte formale (practica pedagogică, cercetarea de specialitate) şi nonformale (voluntariatul, implicarea în proiecte locale, regionale, naţionale sau internaţionale).

Pe parcursul acestor activităţi ar trebui mai bine valorificate observaţiile înregistrate, dar şi oportunităţile oferite de proiectarea şi susţinerea de activităţi didactice/lecţii, sub îndrumarea specializată, participarea la organizarea şi desfăşurarea de activităţi extraşcolare şi parteneriate educaţionale, facilitarea învăţării în contexte nonformale şi informale de educaţie, comunicarea cu familiile elevilor, cunoaşterea elevilor, includerea în proiecte de cercetare. Cea mai mare provocare a formării iniţiale rămâne specializarea preponderent monodisciplinară, în contextul unei organizări curriculare tot mai integrate şi transdisciplinare.

Nu în ultimul rând, trebuie continuate programele de mentorat care s-au dovedit eficiente şi trebuie dezvoltate noi forme de sprijin acordate debutanţilor, inclusiv cu sprijinul autorităţilor locale.

- **Formarea continuă**

Aplicarea adecvată a curriculumului implică participarea profesorilor la programe de formare organizate şi desfăşurate înainte de începerea implementării acestuia. Aceste programe ar trebui concepute pe baza a noi premise care vizează modelul de proiectare curriculară centrat pe competenţe şi noi principii de formare (cum ar fi conştientizarea nevoilor de formare încă de la debutul în carieră, construcţia identităţii profesionale, aducerea în contexte comune de formare a cadrelor didactice care predau la niveluri diferite de învăţământ).

În acord cu documentul de politici, domeniile prioritare de formare ar putea viza:

- introducerea şi destinaţia orelor la dispoziţia profesorului, totalizând 25% din timpul alocat unei discipline; asumarea sarcinii de realizare a educaţiei remediale şi a educaţiei de performanţă, în funcţie de nevoile speciale ale elevilor;
- abordarea integrată a învăţării, ca bază a formării competenţelor transversale, în contexte formale, dar şi nonformale;
- construirea unei perspective integratoare asupra relaţiilor dintre competenţele transdisciplinare şi cele specifice fiecărei discipline şcolare;
- proiectarea de sarcini de lucru şi activităţi de învăţare, care să integreze obiective personale de învăţare;
- valorificarea influenţelor educaţionale nonformale şi informale în procesul instructiv-educativ.

2. Valorificarea educaţiei nonformale şi informale

Atenţia tot mai mare acordată la nivel european validării experienţelor nonformale de învăţare[12] demonstrează rolul educaţiei nonformale în completarea şi susţinerea

[12] *Recomandarea Consiliului Europei privind validarea învăţării nonformale şi informale,* 2012.

educaţiei formale. Integrarea şi valorificarea educaţiei nonformale în practicile educaţionale din România necesită:

- flexibilizarea structurii CDS din punct de vedere al organizării temporale, în sensul regrupării orelor alocate CDS pentru a putea realiza trimiteri către nonformal (învăţarea prin proiecte);
- facilitarea accesului elevilor la experienţe de învăţare nonformală, considerate modalităţi complementare de formare a competenţelor cheie, de deschidere a şcolii către viaţă;
- angajarea elevilor în experienţe educaţionale care transcend graniţele disciplinare, generaţionale, culturale şi ideologice şi care necesită explorarea altor contexte decât cele imediate şi familiare;
- explorarea, identificarea şi exploatarea, la nivelul comunităţii locale, a acelor elemente cu potenţial educaţional nonformal, care pot sprijini şcoala în formarea competenţelor transversale, în cadrul unor activităţi de învăţare cu caracter integrat.

3. Evaluarea competenţelor

Proiectarea procesului de evaluare a rezultatelor învăţării trebuie concepută ca un continuum, care valorifică în mod semnificativ trei momente la fel de importante pentru demonstrarea evoluţiei individuale: un moment de debut - cel al evaluării iniţiale, unul de progres - cel al evaluării pe parcurs sau intermediare şi unul de final - cel al evaluării sumative.

Profesorul are permanent nevoie să cunoască modul în care se produce învăţarea, pentru a şti cum să îşi proiecteze activitatea în continuare, elevul are permanent nevoie de feedback, pentru a şti cum să îşi ajusteze strategiile de învăţare, iar decidenţii au nevoie de informaţii pentru a şti cum să regleze politicile educaţionale. În contextul unui model curricular centrat pe competenţe, întreg sistemul de evaluare trebuie regândit în paradigma **evaluării pentru învăţare**.

Aşadar, este nevoie de o corelare la nivelul procesului de predare-învăţare-evaluare, care poate fi asigurată prin:

- stabilirea unor standarde de performanţă/evaluare, formulate într-un limbaj accesibil tuturor potenţialilor beneficiari (elevi, părinţi, profesori, angajatori etc.);
- promovarea unor instrumente alternative de evaluare, construite de specialişti, ca exemple de bună practică[13] (seturi de instrumente de evaluare formativă realizate pe discipline etc.);
- dezvoltarea portofoliului elevului, incluzând elemente semnificative din activitatea sa, care reflectă nivelul atins în formarea şi dezvoltarea competenţelor cheie, oferind o imagine comprehensivă asupra progresului elevului;
- utilizarea analizei rezultatelor la testările naţionale şi internaţionale (PIRLS, TIMSS, PISA), precum şi a rapoartelor de evaluare internă elaborate de ARACIP, pentru stabilirea unor strategii de intervenţie la nivelul formării iniţiale şi continue a cadrelor didactice şi pentru reglarea dezvoltării curriculare şi a evaluărilor naţionale.

[13] Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012.
[13] Ibid., p. 212.

4. Resurse pentru procesul de predare-învăţare-evaluare

Ghidurile, normele metodologice şi materialele suport prezintă/susţin condiţiile de aplicare şi de monitorizare ale procesului curricular.

Aplicarea modelului de proiectare curriculară centrat pe competenţe necesită realizarea resurselor didactice prin raportare la competenţă, concept care are semnificaţia unui „organizator" în relaţie cu care sunt selectate conţinuturile specifice şi sunt organizate strategiile de predare-învăţare-evaluare. Toate tipurile de resurse didactice realizate ar trebui să contribuie la crearea unui mediu de învăţare cât mai atractiv şi să susţină noi modalităţi de organizare a activităţii, abordarea integrată a conţinuturilor, rezolvarea de probleme în contexte reale sau simulate.

Investiţia în resurse materiale presupune un efort mai mare în faza de început a aplicării reformei curriculare, urmând a fi continuată pe măsură ce sunt identificate alte nevoi în asigurarea condiţiilor optime pentru desfăşurarea activităţii didactice.

Niveluri de implementare

O strategie a implementării curriculumului implică cel puţin două niveluri: sistemul de învăţământ şi unitatea şcolară/procesul de predare-învăţare evaluare. Primul nivel necesită o strategie naţională a implementării, compusă din resurse, strategii şi mecanisme de asigurare a controlului calităţii procesului; cel de-al doilea nivel – unitatea şcolară angajează procese de evaluare, control şi îndrumare realizate de managerii şcolari, şi de asemenea, spiritul de responsabilitate al personalului didactic în raport cu realizarea curriculumului naţional şi curriculumului la decizia şcolii.

Anexa 1: Descrierea competenţelor cheie pe niveluri (elementar, funcţional şi dezvoltat)

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
Comunicare în limba maternă	- Intuirea unor concepte - Identificarea de fapte, opinii, emoţii în mesaje orale sau scrise, în contexte familiare de comunicare	- Receptarea şi interpretarea unor idei/ informaţii/ opinii/ sentimente în contexte previzibile	- Receptarea şi interpretarea conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate într-o varietate de contexte de comunicare, inclusiv în contexte imprevizibile
	- Exprimarea unor gânduri, păreri, emoţii în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare	- Exprimarea unor idei/ opinii/ sentimente în contexte previzibile, pe baza propriilor experienţe sau pornind de la ceea ce a ascultat/ citit	- Exprimarea unor idei/ argumente/ contraargumente/ sentimente într-o varietate de contexte la şcoală, la locul de muncă, în timpul liber
	- Participarea la interacţiuni în contexte familiare, pentru rezolvarea unor probleme de şcoală sau de viaţă	- Utilizarea unor convenţii de comunicare în cadrul interacţiunilor verbale în contexte previzibile, cu asumarea câtorva roluri	- Asumarea unor roluri diverse în interacţiuni verbale, respectând convenţiile de comunicare
Comunicare în limbi străine	- Intuirea unor concepte în limba străină - Identificarea de informaţii în limba străină din mesaje orale sau scrise simple, în contexte familiare de comunicare	- Identificarea unor idei/ informaţii/ opinii/ sentimente din mesaje orale sau scrise în limba străină pe teme cunoscute	- Receptarea orală sau scrisă a conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate în diverse contexte de comunicare în limba străină
	- Exprimarea în limba străină a unor păreri şi emoţii în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare	- Exprimarea orală sau scrisă a unor idei/ opinii/ sentimente în limba străină în cadrul unor mesaje cu tematici cunoscute	- Exprimarea în limba străină a unor idei/ opinii/ sentimente într-o serie de contexte de comunicare la şcoală şi în afara acesteia

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Participarea la interacţiuni în limba străină în contexte familiare de comunicare	- Participarea la interacţiuni verbale, pe teme cunoscute, în limba străină	- Participarea la interacţiuni verbale în limba străină, prin respectarea unor convenţii de comunicare
Competenţe matematice (A) şi competenţe de bază în ştiinţe şi tehnologii (B)	- Manifestarea curiozităţii pentru aflarea adevărului şi pentru explorarea unor regularităţi sau relaţii întâlnite în situaţii familiare	- Manifestarea disponibilităţii pentru a testa valoarea de adevăr a raţionamentelor şi pentru o atitudine critică faţă de informaţie	- Manifestarea interesului pentru respectarea adevărului şi pentru utilizarea matematicii, valorificând avantajele oferite de aceasta
	- Utilizarea numerelor în calcule	- Prelucrarea datelor de tip cantitativ, calitativ, structural, contextual	- Gestionarea eficientă a achiziţiilor specifice matematicii
	- Utilizarea, în situaţii familiare, a unor instrumente şi/sau procedee specifice matematicii	- Utilizarea, în diferite situaţii, a unor instrumente şi/sau metode specifice matematicii	- Utilizarea instrumentelor şi metodelor matematice pentru analiza globală sau locală a unei situaţii date
A	- Rezolvarea de probleme în situaţii familiare	- Rezolvarea de probleme variate, integrând achiziţii din diferite domenii ale matematicii	- Rezolvarea de probleme diverse, utilizând conexiuni intra- şi interdisciplinare - Analiza de situaţii-problemă, în scopul descoperirii de strategii pentru optimizarea soluţiilor
	- Formularea unor explicaţii simple, utilizând terminologia specifică matematicii	- Formularea argumentelor utilizate în rezolvarea unor situaţii problemă - Exprimarea caracteristicilor matematice cantitative sau calitative ale unei situaţii concrete	- Evaluarea validităţii argumentelor prezentate în diverse situaţii

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
B	- Explorarea mediului înconjurător în vederea intuirii şi înţelegerii unor fenomene, procese şi concepte ştiinţifice	- Recunoaşterea unor structuri, fenomene, procese în vederea identificării unor modele de organizare şi funcţionare a naturii	- Interpretarea structurilor, proceselor şi fenomenelor naturii pe baza unor concepte fundamentale precum relaţie structură-funcţie, organism-mediu, unitate-diversitate, evoluţie de la simplu la complex
	- Perceperea caracterului integrat al mediului înconjurător	- Înţelegerea caracterului structurat şi sistemic al lumii naturale, ca suport al existenţei umane	- Înţelegerea caracterului interacţional al lumii naturale şi al principalelor sale fenomene şi procese
	- Utilizarea unor instrumente şi procedee specifice investigării mediului înconjurător şi rezolvării unor probleme simple din mediul înconjurător	- Utilizarea metodei investigaţiei ştiinţifice pentru a evidenţia caracteristici ale lumii înconjurătoare şi pentru a rezolva probleme din domeniul ştiinţelor naturii	- Proiectarea şi aplicarea unei investigaţii ştiinţifice pentru a verifica predicţii proprii, date, pentru a identifica soluţii la diverse probleme
	- Realizarea unor produse simple pentru nevoi curente	- Realizarea a diverse activităţi tehnologice ajutătoare demersului de explorare a naturii şi identificarea unui traseu profesional adecvat profilului cognitiv şi aspiraţiilor proprii	- Realizarea de proiecte tehnologice utile în comunitate şi consonante nevoilor şi aspiraţiilor proprii
	- Perceperea elementelor pozitive şi negative induse de tehnologie	- Înţelegerea efectelor pozitive şi a limitărilor introduse de procesele tehnologice	- Înţelegerea progreselor, a limitelor şi riscurilor dezvoltării tehnologice - Dezbaterea opiniilor proprii şi ale altora în probleme etice, morale, culturale ridicate de evoluţia tehnologică şi ştiinţifică, de limite ale ştiinţei

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Manifestarea interesului pentru un mediu curat şi pentru sănătatea propriei persoane	- Aprecierea schimbărilor produse de activitatea umană în mediul înconjurător şi aplicarea unor reguli de păstrare a sănătăţii	- Promovarea principiilor de dezvoltare durabilă a mediului în vederea armonizării acestuia cu nevoile individului, ale comunităţii locale şi ale întregii populaţii umane
Competenţă digitală	- Utilizarea adecvată a unor funcţii şi aplicaţii simple ale dispozitivelor digitale din mediul apropiat, cu ghidaj, asistenţă sau sprijin din partea adulţilor	- Utilizarea unor metode si tehnici specifice de căutare, selecţie, colectare si organizare a resurselor informaţionale, educaţionale şi a aplicaţiilor în format digital în limba română şi în cel puţin o limbă modernă, disponibile pe internet	- Utilizarea responsabilă a unor dispozitive şi aplicaţii digitale pentru dezvoltarea de conţinut virtual personal (blog, portofoliu de învăţare online, pagina web, produse personale video şi audio), de grup (wiki, reţele sociale etc.), comunitar, social mai larg
	- Respectarea unor norme de bază si a unor aspecte de rutină zilnică privind utilizarea în siguranţă a dispozitivelor, aplicaţiilor şi conţinuturilor digitale	- Respectarea unor reguli de interacţiune şi comunicare online	- Respectarea normelor si regulilor privind elaborarea si postarea de conţinut virtual (copyright, respectarea privatităţii, legislaţie specifică)
	- Exprimarea intuitivă şi spontană a stărilor emoţionale experimentate în interacţiunea cu aplicaţiile şi dispozitivele digitale	- Gestionarea eficientă a stărilor emoţionale, a conflicte sau situaţiilor problematice ale utilizării tehnologiei în activitatea proprie cotidiană	- Gestionarea autonomă şi responsabilă a participării şi comunicării în cadrul unor reţele sociale şi comunităţi virtuale - Administrarea autonomă şi responsabilă a propriului profil virtual utilizat în accesul la diferite aplicaţii şi resurse online

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Recunoaşterea intuitivă a beneficiilor şi riscurilor utilizării dispozitivelor, aplicaţiilor şi a conţinuturilor digitale asupra stării generale de sănătate şi asupra stării de bine - Formularea intuitivă a preferinţelor personale, a motivaţiilor şi a intereselor de cunoaştere în utilizarea dispozitivelor, aplicaţiilor şi conţinuturilor digitale	- Evaluarea critică a relevanţei şi utilităţii dispozitivelor, a aplicaţiilor şi a conţinuturilor digitale pentru învăţare, pentru dezvoltarea personală şi profesională viitoare	- Evaluarea critică şi reflexivă cu privire la impactul tehnologiilor de informare şi comunicare asupra proceselor de construire, exprimare şi asumare a identităţii în spaţiile virtuale, asupra vieţii individuale, a mediului şi a societăţii, în general
	-	-	- Participarea interactivă in comunităţi şi reţele virtuale pentru susţinerea, promovarea sau dezvoltarea unor cauze culturale, sociale sau de cunoaştere
	- Identificarea intuitivă şi spontană a unor modalităţi originale de utilizare a dispozitivelor, aplicaţiilor şi conţinuturilor digitale în format video sau audio în rezolvarea de probleme simple şi familiare - Utilizarea unor funcţii simple ale dispozitivelor, aplicaţiilor şi digitale pentru a exprima în mod personal şi original emoţii, trăiri, fenomene, situaţii concrete de viaţă, în contexte familiare	- Utilizarea dispozitivelor, aplicaţiilor şi conţinuturilor digitale în realizarea unor proiecte educaţionale, in rezolvarea unor probleme complexe sau pentru a crea un produs personal, pentru a prezenta sau explica fenomene, situaţii sociale complexe sau pentru a exprima emoţii, trăiri, sentimente	- Utilizarea inovativă a unor funcţii complexe ale dispozitivelor, aplicaţiilor digitale pentru a explica şi prezenta fenomene complexe, situaţii personale şi sociale sau pentru a exprima emoţii, trăiri, sentimente
A învăţa să înveţi	- Identificarea/clarificarea elementelor pe care le presupune sarcina de lucru înainte de începerea activității, cu respectarea	- Stabilirea de obiective și planuri proprii de învățare pentru realizarea de sarcini diverse și complexe, pornind de la	- Stabilirea de obiective și planuri strategice pentru propria învățare, care depășesc cerințele imediate ale unei sarcini de

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	regulilor/instrucțiunilor de realizare a unei sarcini	clarificarea asupra subsarcinilor, etapelor, resurselor implicate	lucru
	- Utilizarea surselor de învățare recomandate de cadrul didactic și identificarea de noi surse și moduri relevante de obținere a informațiilor în raport cu scopurile învățării, sub îndrumarea cadrului didactic	- Identificarea și selectarea independentă a surselor de învățare și informațiilor pe baza evaluării critice a adecvării la scopuri şcolare, personale, profesionale	- Selectarea și prioritizarea personală a surselor de învățare și informațiilor în baza evaluării critice a gradului de adecvare a acestora la scopuri școlare, personale, profesionale
	- Utilizarea de tehnici, metode simple pentru a învăța, activa cunoștințe anterioare și înregistra informații (utilizarea de simboluri personalizate, notițe, rezumate, scheme, hărți de idei)	- Identificarea şi aplicarea unor strategii și tehnici de învățare eficientă	- Evaluarea şi ameliorarea unor strategii de învățare pentru a rezolva probleme în contexte variate sociale și profesionale, cu estimarea corectă a riscurilor înainte de a trece la acțiune
	- Manifestarea curiozității, creativității și entuziasmului în abordarea de sarcini noi și neobișnuite de învățare , fără teama de a greși	- Manifestarea de inițiativă pentru schimbarea/ provocarea metodelor rutiniere de soluționare a unor probleme noi	- Manifestarea interesului pentru identificarea de probleme atipice, prin aplicarea diverselor moduri de gândire și asumarea conștientă a riscurilor originalității
	- Cooperarea în cadrul grupului la sarcini de lucru și joc, cu respectarea unor reguli simple de ascultare activă, expunere și împărtășire a cunoștințelor, de recunoaștere şi respectare a sentimentelor și a opiniilor celorlalți (empatie, respect, corectitudine etc.)	- Cooperarea cu ceilalţi în rezolvarea unor sarcini de învăţare complexe, cu respectarea şi iniţierea de reguli specifice cooperării şi competiţiei în grupurile de învăţare (corectitudine, argumentarea deciziilor, respectarea drepturilor de proprietate intelectuală etc.)	- Identificarea de oportunităţi de învăţare cu şi pentru ceilalți, prin valorificarea resurselor sociale şi interpersonale, obţinerea de beneficii de cunoaștere din grupuri eterogene de lucru, în contexte variate de învățare, sociale sau profesionale
	- Concentrarea atenției, perseverarea în lucru la o sarcină până la finalizarea corespunzătoare, sub	- Asumarea responsabilităţii pentru propria învăţare, autoorganizarea, gestionarea timpului,	- Formularea de judecăți de valoare despre procesul şi rezultatele muncii proprii,

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	îndrumarea cadrului didactic	monitorizarea progresului personal în cadrul realizării unei sarcini, cunoaşterea şi înţelegerea strategiilor de învăţare preferate, a punctelor tari şi slabe, identificarea de oportunități de învățare din greșeli	aprecierea valorii şi originalității acesteia prin raportare la standarde specifice de performanță școlară, socială sau profesională
	- Verificarea activității și a rezultatului învățării împreună cu cadrul didactic pentru a identifica aspecte de îmbunătățit, conștientizarea preferințelor, intereselor și emoțiilor proprii în învățare, dezvoltarea stimei de sine, a încrederii în propriul potenţial de reuşită	- Autoreglarea în activitatea de lucru independent și în grup, managementul constructiv al emoțiilor personale în învățare (optimism, stima de sine, automotivare, încrederea în propriul potenţial de reuşită, disponibilitatea pentru efort fizic şi intelectual, gestionarea frustrării), - Manifestarea unei atitudini centrată pe gestionarea obstacolelor și a schimbărilor din procesul învăţării	- Reflectarea critică asupra scopurilor şi ţintelor învăţării, prioritizarea nevoilor proprii de învăţare, a sarcinilor și a timpului alocat acestora, automotivarea pentru învăţarea pe parcursul întregii vieţi
	- Căutarea activă de îndrumare/sprijin în învățare din partea adulților sau a co-vârstnicilor	- Căutarea de oportunităţi de orientare şi consiliere educațională și profesională din partea persoanelor specializate și disponibilitatea de a oferi ajutor în învățare celorlalți	- Căutarea activă de informații, resurse și oportunităţi de valorificare și dezvoltare a propriilor aptitudini și interese în parcursul educațional sau profesional viitor
Competenţe sociale şi civice	- Utilizarea intuitivă a unor concepte specifice domeniului social	- Utilizarea, în contexte diferite, a unor concepte specifice domeniului social	- Utilizarea, în contexte variate formale şi nonformale, a unor concepte specifice domeniului social

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Punerea în practică a unor norme elementare de conduită în contexte cotidiene	- Promovarea, în situaţii concrete de viaţă, a valorilor, normelor şi a obligaţiilor morale	- Promovarea, în contexte variate formale şi nonformale, a valorilor, normelor şi a obligaţiilor morale
	- Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic favorabile integrării în colectivitate	- Manifestarea unei atitudini pozitive faţă de sine şi faţă de ceilalţi, faţă de identitatea culturală proprie şi faţă de identitatea celor care aparţin unor culturi diferite	- Manifestarea unui comportament pro-activ şi responsabil care încurajează interculturalitatea şi integrarea socială
	- Cooperarea cu ceilalţi pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru	- Manifestarea iniţiativei în rezolvarea unor probleme ale grupurilor din care face parte şi ale comunităţii locale	- Interrelaţionarea pozitivă cu ceilalţi, în diferite contexte de viaţă, prin recunoaşterea valorii şi a demnităţii propriei persoane şi a celorlalţi - Aplicarea unor strategii pentru abordarea non-violentă a conflictelor în diferite contexte de viaţă
	- Participarea la acţiuni în contexte de viaţă din mediul cunoscut, prin îndeplinirea unor roluri şi responsabilităţi	- Participarea civică cu asumarea responsabilităţii pentru consecinţele acţiunilor realizate	- Participarea la viaţa civică prin exercitarea cetăţeniei active şi prin promovarea dialogului intercultural
Spirit de iniţiativă şi antreprenoriat	- Utilizarea intuitivă a unor noţiuni specifice activităţii sociale şi economice	- Utilizarea adecvată a unor concepte specifice antreprenoriatului	- Utilizarea, în contexte variate formale şi nonformale, a unor concepte specifice antreprenoriatului
	- Estimarea/aprecierea unor posibile riscuri în desfăşurarea activităţilor la care participă	- Punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activităţi, proiecte, pe baza evaluării şi minimizării riscurilor	- Manifestarea iniţiativei, creativităţii în punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activităţi, proiecte pe baza evaluării şi asumării riscurilor

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Cooperarea cu ceilalţi pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, care implică hotărâre, angajament în realizarea unor obiective, iniţiativă, creativitate	- Manifestarea abilităţii de a lucra individual şi în echipe pentru rezolvarea unor probleme care presupun schimb de opinii, planificare, organizare, obţinerea unor rezultate, evaluare, reflecţie critică	- Manifestarea unor abilităţi de management de proiect, care presupun activităţi de analiză, conducere, delegare de competenţe, negociere, obţinerea unor rezultate în condiţii de eficienţă
	- Implicarea în activităţi favorabile unor deprinderi de comportament moral-civic	- Evaluarea consecinţelor benefice şi a riscurilor activităţii angajaţilor şi antreprenorilor asupra consumatorilor, comunităţii, mediului de afaceri	- Evaluarea modalităţii în care întreprinderile, firmele, micile afaceri au o influenţă benefică pentru comunitate (în sens restrâns şi mai larg)
	- Manifestarea interesului pentru autocunoaştere - Identificarea utilităţii unor meserii/profesii pentru membrii comunităţii	- Analizarea posibilităţilor de dezvoltare personală - Alegerea traseului profesional potrivit posibilităţilor şi intereselor personale, oportunităţilor şi provocărilor specifice diferitelor alternative	- Identificarea oportunităţilor pentru activităţile personale, pentru parcursul educaţional/profesional şi/sau de afaceri - Stabilirea rolurilor proprii, actuale şi de perspectivă, în raport cu oportunităţile identificate
Sensibilizare şi exprimare culturală	- Recunoaşterea limbajelor (vizuale, auditive, kinestezice) care aparţin domeniului culturii - Compararea propriilor mesaje şi expresii culturale cu cele formulate sau exprimate de alţii	- Formularea de mesaje despre produse şi expresii culturale folosind limbaje (vizuale, auditive, kinestezice) care aparţin domeniului culturii - Identificarea convenţiilor de comunicare din opera de artă ca produs cultural	- Formularea de judecăţi de valoare argumentate cu privire la produse şi expresii culturale, inclusiv a celor inedite şi spontane - Construirea de asocieri între mesajele culturale şi identificarea disonanţelor (kitsch, arhaisme, abordări protocroniste etc.)

Niveluri / Competenţa cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcţional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	- Explorarea aptitudinilor creative personale in situaţii de învăţare formale, informale si non-formale - Realizarea de lucrări creative simple, pornind de la valorificarea ideilor şi experienţelor personale - Aprecierea factorilor estetici în viaţa cotidiană	- Identificarea dimensiunilor culturale ale propriilor aptitudini şi orientări profesionale - Dezvoltarea propriului simţ estetic prin realizarea de lucrări creative, inclusiv prin valorificarea relaţiei dintre expresia artistică individuală şi cea de grup	- Crearea unui stil personal în abordarea mesajelor culturale în contexte cotidiene - Explorarea diferitelor medii de expresie culturală (inclusiv mediile digitale) şi alegerea formei expresive cea mai adaptată tipului de mesaj urmărit
	- Recunoaşterea unor elemente definitorii ale contextului cultural local şi ale patrimoniului cultural naţional - Compararea elementelor specifice muzicii, artelor vizuale şi artelor spectacolului în diferite epoci şi zone geografice	- Raportarea personală la elemente definitorii ale contextului cultural local şi ale patrimoniului cultural naţional - Identificarea relaţiei dintre artă şi societate la nivel local, naţional şi european, în contexte cronologice diferite - Compararea abordărilor culturale diferite ale unor subiecte de gen (personajul uman, acţiunea, natura, subiecte istorice)	- Promovarea, păstrarea şi conservarea unor bunuri culturale şi de patrimoniu - Asocierea factorilor estetici cu evoluţia lor în contexte culturale ordonate cronologic - Distingerea caracteristicilor/ stilurilor artistice prin raportare la epoca de producere şi la autori
	- Participarea la proiecte culturale organizate în context formal sau informal în comunitatea locală	- Participarea activă la proiecte culturale în contexte informale şi non-formale	- Implicarea activă în iniţierea şi derularea unor proiecte culturale în cadrul comunităţii (inclusiv, comunităţi virtuale), prin valorificarea cunoaşterii despre bunurile culturale şi de patrimoniu